

זכרון עולם

האשה החשובה וודפת צדקה וחסד מרת **ורדה שניצר** ע"ה ב"ר מאיר ז"ל תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד מרת **משה שניצר** ז"ל ב"ר מנחם מנדל ז"ל תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב כולל דחסידי סוכטשוב כולל "סנה משה" ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי" חתום סופר 3 תד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, י"ב שבט תשע"ח מסכת עבודה זרה י"ג - י"ט ♦ פרה י"א, ח' - י"ב, ב' גליון מס' 975

השבוע בגליון

♦ טעם אמירת "עלינו לשבח" לאחר התפילה
♦ כיצד לקרוא את שם ה' בקריאת התורה

♦ "ושבת ... ובכל נפשך"
♦ מסירות נפש על חזרה בתשובה
♦ "אותו האיש" ותפילת עלינו לשבח
♦ מקור השם ישו הנוצרי
♦ לא ישו אחד בלבד היה
♦ קבר ללא מת

♦ מדוע אין הוגים את שם ה' ככתבו?
♦ קרי וכתבי - תחליף או מילה אחרת
♦ מילה בספר התורה שנמחקה בשעווה
♦ הליכה לגן חיות
♦ צפייה במירוצי סוסים
♦ מינוי ילד לדיין בבית הדין

דף יז/א דכל הפורש ממינות מייט

"ושבת ... ובכל נפשך"

לפני שנים רבות שכב אחד מתלמידי החכמים של ירושלים, הגאון ר' חיים שרגא פייבל פרנק זצ"ל, על ערש דווי, ובניסי ניסים הוא החלים והבריא. בתחילת ספרו "תולדות זאב" (עמ"ס שבת, ח"ג) הוא מפרט את נס הצלתו, ומעיר כי ראוי שקרובי החולה יודיעו לו על מצבו הקשה, כדי שתהא בידו הזדמנות לשוב בתשובה (עיין "שולחן ערוך" יו"ד סי' של"ט). לדעתו, נכון לעשות כן אף אם הודעה דרמטית זו עלולה להחמיר את מצבו של החולה, זאת, על פי דברי בעל "נפש החיים", כלהלן.

מסירות נפש על חזרה בתשובה: אנו יודעים, כי על שלש העבירות - עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, מצווה האדם למסור את נפשו ולא לעבור עליהן (סנהדרין עד/א). ואולם, קיים ציווי נוסף של הקב"ה, שלמענו יש למסור את הנפש - מצוות התשובה!!! גילוי מרעיש זה חבוי ב"דרשת הגר"ח" מוואלאז'ין זצ"ל (בסוף "נפש החיים"), על הפסוק (דברים לב) **"ושבת עד ה' אלקיך... בכל לבבך ובכל נפשך"**, הוי אומר, יש למסור את הנפש למען חזרה בתשובה.

לא מן הפסוק דורש אני זאת, כותב הגר"ח זצ"ל, כי אם מגמרא מפורשת. בסוגייתנו נאמר, כי הפורש ממינות - מת, ואף אם פרש ממינות וחזר בתשובה, שנאמר (משלי ב/יט) **"כל באיה לא ישוב"**. גם אלו השבים בתשובה מחטאים אחרים שהיו אדוקים בהם מאד, מתים "מתוך צרה וכפיית יצרם, וזו גזירת מלך עליהם למות", כותב רש"י (ד"ה "לא ישוב"). בהקשר לכך מספרת הגמרא על ר' אלעזר בן דורדיא, שפרש מן החטא ופרחה נשמתו. הרי לנו, כי אין להימנע מחזרה בתשובה אף אם קיים חשש של פיקוח נפש.

אמנם, יש להעיר, כי סוגייתנו עוסקת בחזרה בתשובה, אשר נועדה למנוע את הישנות החטא. אולם, יתכן, כי אין ללמוד מכך, שהמבקש לחזור בתשובה על חטא שעבר, רשאי לסכן את נפשו. בנוסף לכך, המסופר בסוגייתנו מתייחס לשלוש העבירות שיהודי חייב למסור את נפשו עליהן, ואין ללמוד מכך על שאר העבירות. זאת ועוד, אף אם אכן חובה למסור את הנפש כדי לחזור בתשובה, עדיין אין לספר לחולה על מצבו הקשה, כי הוא עלול למות מן הפחד ולא מן החזרה בתשובה! עם זאת, יש לציין, כי בסידור "בית יעקב" של רבי יעקב מעמדן זצ"ל (דיני הנהגת הבוקר, סדר בע"ק סעי' י"ח) נאמר, כי אם במזיד אדם הביא את עצמו למצב, שהוא לא יוכל להימלט מעבירה אלא אם כן יסכן את עצמו לשם כך, "צריך לסכן את עצמו".

זעילוי נשמת

מרת **יהודית גיפמן** ע"ה
בת ר' יוסף חיים ז"ל
נלב"ע י"א בשבט תשס"ח
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ידידו הר"ר **אילן גיפמן** ה"ו
ומשפ' שיחי - גבעת שמואל

זעילוי נשמת

ר' **משה פריימן** ז"ל
ב"ר אליהו ז"ל
נלב"ע י"ז בשבט תשס"ה
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר **אליעזר גליק** ז"ל
ב"ר יוסף שלמה ז"ל
נלב"ע י"א בשבט תשמ"ג
תנצב"ה
הונצח ע"י בתו וחתנו **לוסיאן גלדצהר**

לעילוי נשמת

הר"ר **יהודה אריה לינצר** ז"ל ב"ר שמואל ז"ל
נלב"ע י"ב בשבט תשע"א **תנצב"ה**
הונצח ע"י בנו ידידו עו"ד הר"ר **שמואל לינצר** ומשפחתו שיחיו - פ"ת

נר ה' נשמת אדם

דף יז/א ומצאתי אחד ויעקב איש כפר סכניא שמו... אמר לי... כך לימדני...

"אותו האיש" ותפילת עלינו לשבח

דף י"ז עמוד א' במסכת עבודה זרה הוא אחד מן הדפים בתלמוד הבבלי שסבלו קשות ממעללי הצנזורה באירופה, עד שהלומד אותו כמעט שאינו מסוגל להבחין היכן מסתיים משפט מסויים והיכן מתחיל משפט חדש, מחמת העירבוביה המוחלטת השוררת בקטעים מסויימים. כך, למשל, המשפט: "ומצאתי אחד ויעקב איש כפר סכניא שמו... אמר לי כך לימדני..." מתוכן דברי הגמרא עולה כי יעקב זה מין היה, אך הגמרא אינה מציינת זאת. כמו כן, בהמשך הדברים, המילים "אמר לי, כך לימדני" אינן נהירות דיין, שהרי ראוי היה לכתוב, "אמר לי וכך לימדני". לפניכם הציטוט המקורי, המופיע בחסרונות הש"ס ובמהדורות וגשל: "ומצאתי אחד מתלמידי ישו הנוצרי, ויעקב איש כפר סכניא שמו... אמר לי, כך לימדני ישו הנוצרי", הכל ברור כעת.

מקור השם ישו הנוצרי: לא לחינם השמיטו הצנזורים את השם "ישו הנוצרי". המהרי"ל (מנהגים עמ' תרל"ז) הסביר, כי כינוי זה מציין שמוצאו מהעיר נוצר ואין הוא אלוה.

"התלוי": במשך דורות רבים נהגו היהודים לכוונות בשם גנאי - "התלוי", שהרי, כפי שנלמד בהמשך המסכת (מה/ב, מו/א, ובמסכת תמורה כח/ב), יש לכנות שם גנאי לעבודה זרה. יש הנוהגים לכתוב יש"ו עם גרשיים, לרמז על ראשי התיבות, ימח שמו וזכרו (ראה פירושי ר' חיים פלטיאל על התורה). הרוקח בפירושו על קהלת כתב, כי הפסוק (ט/ה) "כי החיים יודעים שימתו ונהמתים אינם יודעים מאומה", מרמז על מותו ועל אפסיותו. גם המילים בפסוק (שם ז/טו) **"ויש רשע מאריך ברעתו"**, אשר המילה הראשונה שבהן מורכבת מן האותיות "יוד" "שין" ו"ואו", מרמזות על "אותו האיש" שהאריך בטעויותיו ובשקריו.

לא ישו אחד בלבד היה: ימי ערש הנצרות אפופים אי אמיטיות, ואף לנוצרים עצמם אין מקורות מתקופה קדומה זו, עד שהיו שפקפקו אם היה קיים כלל (משיחי השקר ומתנגדיהם, לרב"ש המבורגר שליט"א, פ"א). מכל מקום, עיון מעמיק בקטעי התלמוד העוסקים בישו (ראה בנוסח הגמרא המתוקן שבת קד/ב, סוטה זז/א, גיטין נז/א, סנהדרין מג/ב, יז/א וז/ב), מלמדנו, כי לכאורה, שני אנשים נשאו שם זה. האחד, תלמידו של יהושע בן פרחיה, חי במחצית ימי בית המקדש השני, והאחר, חי סמוך לחורבן הבית. רבי יחיאל מפריס, מבעלי התוספות, התפלמס חריפות עם חכמי הנוצרים בנוכחותו של מלך צרפת לואי התשיעי, ובטענה זו, אודות קיומם של שני בני אדם בשם זה, הדף טענות רבות של הנצרות. את דבריו הטעים באומרו, כי בצרפת חיים בני אדם רבים הנושאים את השם "לואי", שאינם איש אחד ואינם מלכי צרפת... (ילקוט יוכוחים ומקורות וצינונים רמב"ם מהדורת פרנקל הל' מלכים פרק י"א הל' ב' עמ' 71).

קבר ללא מת: אי האמיטיות האופפים את "לידת" הנצרות לא הרפו ממנה גם עם מותו של "אותו האיש". לכאורה, בעיר ירושלים נמצא קברו בתוך כנסיית הקבר. אפס, הוכח מעבר לכל ספק, כי קבר זה לא היה ולא נברא, והוא הומצא כשלוש מאות שנה לאחר תליתו של ישו (משיחי השקר ומתנגדיהם, עמוד 12).

טעם אמירת "עלינו לשבח" לאחר התפילה: תפילת "עלינו לשבח" היא מהתפילות הקדומות ביותר, שתוקנה על ידי יהושע בן נון ("כל בו" ט"ז), ולגודל מעלתה היא נאמרת בעמידה (שם ובס"י י"א). לדעת הב"ח (סי' קל"ב), אמירתה בסוף התפילה נועדה לחזק את אמונת האדם טרם יציאתו לשוק לסחור עם הגויים, כדי שאף אם יראה גויים מצליחים במסחרם, לא תעלה בקרבם מחשבת עבירה.

מדוע השמיט הצנזור את המילה "וריק"? בסידורים רבים, בעיקר אלו שהודפסו מתוך צילום, נעדרת הפסקה הבאה המוזכרת ברמ"א ("שולחן ערוך" אור"ח סי' קל"ב סעי' ב'): "שהם משתחוים להבל וריק ומתפללים אל אל לא יושיע". לדעת רבינו שלמה מגרמיזא (סידור עמ' קכ"ב, קכ"ד) פסקה זו הושמטה, משום שהמילה "וריק" בגימטריא "ישו", והנוצרים חששו, כי כוונת היהודים לזלזל בו, עד שבמקומות מסויימים חייבו הנוצרים את היהודים לומר את תפילת "עלינו לשבח" בקול רם, כדי לוודא שאינם חורגים מהוראות הצנזורה (מנהגים דק"ק וורמייזא סי' י"ב הערה 22). בהקשר לכך מעניין לציין, כי במחזור של ר' שמחה מוטר, תלמידו של רש"י, מצויין ליד תפילת "עלינו לשבח" של שחרית, כי יש לאומרה בלחש! האם נועדה תקנה זו למלא את החלל?

בסידור הגר"א ("אשי ישראל" פרק מ"ה סעי' ע"א ס"ק קצ"ו) מובא בשם המהרי"ל דיסקין זצ"ל, כי המשמיט את הפסקה הנ"ל, הרי הוא משנה ממטבע שטבעו חכמים.

גם למשפט "ומושב יקרו בשמים ממעל", קיימת נוסחה עתיקה - "וכסא כבודו בשמים ממעל", וכך גם נוסח הגר"א ("מעשה רב" הל' תפילה סי' נ"ג). כל זאת, מפני שהמילה "יקרו" בגימטריא "ישו" ("לקט יושר" עמ' 29). אולם, היו שלא חשו לכך (ע"ע מנהגים טירנא עמ' י"ג, ו"מקור חיים", "לחות יאיר", סי' קל"ב סעי' ב', וספרו הנ"ל של הרב המבורגר עמ' 14).

דף יח/א אבא שאול אומר אף ההוגה את השם באותיותיו

כיצד לקרוא את שם ה' בקריאת התורה

בסוגייתנו מבואר, כי ההוגה את שם ה' באותיותיו, היינו, שקוראו בפיו כפי האותיות הכתובות, אין לו חלק לעולם הבא (כך פירשו רוב הראשונים, ועיין רש"י יז/ב ד"ה "עליו"). אכן, מעל ששת אלפים פעם מופיע

הלה, דפק וחבט גם הוא בדלת העץ. תחילה בעדינות מה, ואט אט החלו דפיקותיו להתגבר ובעבור זמן לא רב מצא את עצמו החותן הנכבד חובט על דלת העץ הכבדה בשתי ידיו במלא כוח. בהפוגה שבין ההבטות ניסו בני המשפחה לכרות אוזן, שמה ישמעו אות או סימן חיים, שיבשר להם כי מאן דהוא אשר נשמה באפו שווה בתוך החדר. אך תוחלתם נכזבה עד מהרה. דממת רפאים. עד מהרה היה החותן הדואג מהלך סביב החדר וזועק במלא גרונ: ר' משה, ר' משה, אייכה? השומע אתה את קולי? אותה שעה, היו רעייתו ואמה מנסים עדיין את כחם על דלת העץ הדוממת. **החותן** הנכבד השלים מספר סיבובים סביב החדר כשכפות ידיו משמשות כמגבר לקול, ולא חלף זמן רב עד שהצטרפו אליו שכנים וסתם אנשים טובים שחשקה נפשם לעזור במציאת החתן האובד. לאחר כמחצית השעה, למתבונן מן הצד דמו אנשי הצרץ ללהקת דבורים המנסות להיכנס אל כוורתן שפתחה נסתם.

סביבת הבית רעמה מקולות נרגשים ונפחדים כאחד שהכניזו וצווחו: ר' משה, ר' משה. אל בליל הצעקות התווספו גם קולות חבטה אדירים שבקעו מכיוון דלת העץ החסונה, בה מיקדו שאר הנאספים את תקוותם. כמו תופי מלחמה הפטיר ישיש שעון על מקלו שהספיק לראות בחייו די והותר בשדה הקרב. **משכללה** תקוותם למצוא בעצמם פתח לתעלומה זו, הזעיק שכן טוב לב את כוחות החילוץ של העיירה בריסק. הללו, כבאי אש בזמנם החופשי, הופיעו מצויינים בגרונים וקלשונות ואחר שפערו גם הם את גרונם בזעקות רמות ללא תוחלת, החלו לללות את זעמם בדלת העץ. אם הוא לא פותח את הדלת, לא תהיה דלת, אמר אחד מהם שהתנשף מלא ריאותיו, בעודו מתיז בפטישו שבידי עץ לכל עבר.

תחילה עמדה הדלת החסונה במריה, אך כעבור זמן מה, נכנעו העץ והברזל לכלי המשיחית שהוכן בהם, ולמול בני המשפחה הדואגים ושאר הנאספים שהשקיעו רבות מגורנם וכחם, התמוטטה הדלת בקול רעש גדול. **הכל** דחפו את ראשם בסקירות אדירה מהולה בחשש כבד, אל הפתח שנפער ולעיניהם נגלה מחזה מדהים. ר' משה, החתן היקר, יושב ליד השולחן, עיניו עצומות, מרפקיו שעונים על הגמרא וכפות ידיו תומכות בראשו. מלבד מצחו שהתרחב והתכווץ חליפות, אפשר היה לחשוב כי ר' משה קפא על מקומו. **החותן** הנכבד פסע פנימה בחרדת קודש ונענע קלות את חתנו האהוב, תוך שהוא שב וקורא, הפעם בלחש, "ר' משה, ר' משה". רבי משה ננער באחת ממקומו כשהוא פולט בתדהמה **"ריבוננו של עולם! כיצד נכנסתם פנימה, הרי הדלת סגורה?"**

מתברר כי ר' משה היה שקוע בכל חושיו בסוגיה סבוכה שריתקה אותו אל מקומו שעות רבות, והוא עמל להבין את כל מבואותיה ונכביה. קולות האדם והברזל שנשמעו סביב חדרו, חלפו עברו להם ליד אפרכסתו, אך לא חדרו פנימה. מוחו וליבו עסוקים היו בתורה הקדושה אותה אהב כל כך. **לאחר** שנים מועטות, כאשר עלה הגר"ח מברסק זצ"ל לכהן פאר כרבה של העיר, הוא מינה את רבי משה סוקולובסקי לייסד ולעמוד בראשות הישיבה הגדולה "ישיבת בריסק", הלא הוא רבינו בעל "אמרי משה" ו"מלאכת יום טוב" מגדולי ראשי הישיבות בדור ההוא. **על** מעשה זה, שסיפר הגאון רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל ונשלח אלינו באדיבותו של אברך יקר שערך ספר נפלא ובו סיפורים על אהבת התורה, אין כמעט צורך להוסיף ולהכביר מילים. התורה הרי היא כסם המשכר. היא משרה על לומדיה נעימות ואושר שכזה, שהמשקיע בה את כוחותיו, אינו חש בכל הסובב אותו. על כך אמר מלכנו דוד: **"טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף"** וכי אין זה כך? **"אשרינו"**, לומדי הדף היומי, "ומה טוב חלקנו" קובעי העיתים לתורה, על שזכינו לקבוע מקום ישיבה באהלה של תורה, להתבסס במזווה ולהתחמם בנוגה אורה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או עבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק.
סקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף טו/א והמחמר אחר בהמתו בשבת חייב חטאת

מרכבת המשנה של יוסף

לאחר שיוסף הצדיק פתר את חלום פרעה, הוא נתמנה למשנה למלך, והרכיבוהו במרכבת המשנה אשר למלך. מהי 'מרכבת המשנה'?

לדעת המהר"ל דיסקין זצ"ל, בפירושו לתורה, היו במרכבה זו שני סוסים. זאת, משום שאסור לחמר בשבת וביו"ט. ומאחר שיוסף יצא מבית האסורים בראש השנה, הוא ציווה לאסור שני סוסים למרכבתו, כי לדעת אחדים מן הפוסקים, שניים שעשו - גם בבעלי חיים - פטורים...

דף טז/ב כסבור אותו הגמון עליו הוא אומר

קין יוד...

ב"שולחן ערוך (יו"ד סי' קנ"ז סעי' ב') נפסק, כי אף בשעת הגזירה אסור ליהודי לומר על עצמו שהוא גוי, אך מותר לו לומר דברים המתפרשים לכאן ולכאן. וכך כתב בעל ה"תורת חיים" בחידושו למסכתנו: "וכבר שמעתי על גדול אחד מן הקדמונים, ששאלוהו בעת הגזירה אם יהודי הוא, והשיב להן "כן יוד". כסבורים היו שמשיב להן בלשון אשכנז שאינו יהודי - קין יוד, באדיש - וניצול..."

עילוי נשמת

הר"ר שמחה אריה אנסבכר ז"ל

ב"ר ברוך מרדכי וציפורה יבדלחט"א

נלב"ע אור ל"ז בשבט תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר יצחק הרלינג ז"ל

בן ר' משה צבי ז"ל נלב"ע י"א בשבט תשס"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' משה חי רחמים ז"ל

בן תמר ע"ה נלב"ע י"ג בשבט תשמ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' ישעיהו עברוני ז"ל

ב"ר מרדכי ודינה ז"ל נלב"ע ט"ו בשבט תשס"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

אבי מורי

הר"ר אלתר יוסף מאירוביץ ז"ל

ב"ר זאב ז"ל נלב"ע י"א בשבט תשל"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו

הר"ר אברהם זאב מאירוביץ ומשפ' שיחיו

שם הוי"ה של הקב"ה בתנ"ך, ואין אנו הוגים אותו ככתיבתו, אלא אומרים א-ד-נ-י, שהוא מלשון אדון. **מדוע אין הוגים את שם ה' ככתבו?** הספרים הקדושים האריכו לבאר מדוע אין הוגים את שם ה' ככתבו (עין בשו"ת "יכין ובעוז" ח"א סי' קל"ה). מעניין לציין את חליפת המכתבים בין הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל לחתנו ה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת ח"ה השמטות סי' קצ"ה) בעקבות "מחדשים", שביקשו להנהיג את קריאת שם ה' ככתבו. בעל ה"חתם סופר" זצ"ל הוכיח מן המקראות עצמם, כי טעות גסה בידי פועלי אוון אלו. שכן, שם הוי"ה של הקב"ה הינו שם עצם ולא תואר. והנה, במקומות רבים בתנ"ך נאמר "ה' צבאות". הקורא את שם ה' כמקובל, הרי הוא אומר, כי הקב"ה הוא א-ד-נ-י צבאות, היינו, אדון הצבאות. אולם, הקורא את שם ה' ככתבו, הרי הוא כאומר על ראובן שהוא שר צבא: "ראובן הצבא", מילים שאין להן כל משמעות [עיי"ש עוד על חוסר ידיעתנו בניקוד שם ה'].

קרי וכתב - תחליף או מילה אחרת: מחלוקת מעניינת ביותר אנו מוצאים לגבי הגדרת קריאת שם ה' שלא ככתיבתו. כידוע, בתנ"ך ישנן מילים נוספות, אשר קריאתן אינה תואמת את כתיבתן - קרי וכתב (ראה דברים כח/ל, שמואל א' ט/א ועוד), שכן קיבלנו ב"הלכה למשה מסיני", שיש לקרוא מילים אלו באופן שונה מן הכתוב. כלומר, נצטוונו, שבהגיענו למילים אלו יש לשנות מן הכתוב ולקרוא מילה אחרת במקומן. אלא, שנחלקו הדעות אם כן הדבר גם לגבי שם ה', היינו, אם "א-ד-נ-י" היא מילה שנצטוונו לקרוא אותה **במקום** לקרוא את שם ה', או שמא, אין המילה "א-ד-נ-י" מהווה תחליף לכתוב, אלא במקרה זה כך יש לקרוא את הכתוב. כלומר, זו היא הגייתו הנכונה של שם ה' ולא ש"א-ד-נ-י" היא מילה אחרת (עין בחידושי הגר"ז הל' עבודה זרה פ"ב הל' ז' ובספרו על התורה פ' ואתחנן, ובספר זכרון "אש תמיד" עמ' תתע"ח, ובספר "ברכות הור"י סי' ט"ו הערה א').

מילה בספר התורה שנמרח בשעווה: למחלוקת זו השלכה מעשית ביותר. שכן, בעל ה"פרי מגדים" (או"ח סי' קמ"א ב"אשל אברהם" ס"ק ט') פוסק, כי כאשר במילה מסויימת קיים "קרי" ו"כתב", אין הקורא בתורה חייב להסתכל בספר התורה בעת קריאת מילה זו, מאחר שאין הוא קורא את הכתוב. זאת ועוד. יש הסוברים, כי גם כאשר נמרח שעווה על מילה מסויימת בספר התורה עד שהיא מסתירה אותה, אין בכך פגם, שהרי השעווה אינה מוחקת את הכתוב אלא מסתירה אותו בלבד (עין שו"ת רעק"א תנינא סי' י"א). ממילא, מילים שבלאו הכי אין צורך להתבונן בהן בעת הקריאה בתורה, אין כל פסול בכך שהן מוסתרות מעיני הקורא בתורה.

מעתה, אם המילה "א-ד-נ-י" היא **תחליף** לשם ה', דינו של שם ה' יהא זהה לשאר המילים אשר קריאתן שונה מכתבתן. לעומת זאת, אם בהגיית שם ה' נאמר דין מיוחד שזו היא צורת **הקריאה** של שם ה', אזי, הקורא בתורה חייב לראות את שם ה' בעת קריאתו ("ברכות הור"י שם) [יש לציין, כי ה"שערי אפרים" שער ג' סי' י"ג סובר, כי בכל "קרי" ו"כתב" חייב הקורא להסתכל על ה"כתב" שבספר התורה כאשר הוא קורא את ה"קרי". וראה ב"ברכות הור"י שם שדן בטעם הדבר. לדבריו, הנידון עקר מתחילתו. ראה עוד שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"א סי' ל"ב ענף ו' וח"ג סי' מ"א].

דף יח/ב מושב לצים

הליכה לגן חיות

אמרו חכמינו ז"ל, כי על ההולך לאיצטדינין, היינו, מקום בו מתנהלים קרבות בין בעלי חיים לבני אדם, נאמר (תהילים א/א) "ובמושב לצים לא ישב", מאחר שהליכה זו מביאה את האדם לידי ביטול תורה. בעל "פרי השדה" (שו"ת ח"ג סי' קע"ג) כותב, כי מטעם זה גם לגן חיות אין ללכת כדי לצפות שם בבעלי חיים, ואילו הברכה שתקנו חז"ל לברך כאשר אדם רואה בעלי חיים משונים ("שולחן ערוך" או"ח סי' רכ"ה סעי' ח'), נתקנה עבור הנתקל בהם באקראי. ברם, דעתו דעת יחיד היא, וכבר העיד תלמידו של בעל "תרומת הדשן" ("לקט יושר" או"ח עמ' ס"ו), כי רבו לא ראה צורת אריה, עד שהובאו שני אריות למקום מגוריו והוא הלך לצפות בהם.

צפייה במירוצי סוסים: המהר"י ברונא (שו"ת סי' ע"א) נשאל על ידי יהודים סוחרים סוסים, אם מותר להם להשתתף במירוצי הסוסים הנערכים במדינות רבות, והשיב, כי אם מטרתם היא ללמוד את מלאכת אומנות הרצת הסוסים, או כדי לבחון את בריאותם ואת כושרם של הסוסים, רשאים הם לעשות כן. אולם, על העוסקים בשעשועי בעלי חיים, כגון, ציד חיות בעזרת כלבי ציד, מתבטא הרמ"א בחריפות (ב"דרכי משה" או"ח סי' שט"ז סעי' ב'): "ואינו זוכה לשמחת לויתן". ה"פרי מגדים" (שם "אשל אברהם" ס"ק כ"ה), מתייחס לכך ומעלה סברה, כי מי שמתפרנס ממלאכה זו, אינו נחשב כלץ.

דף יט/ב זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה

מינוי ילד לדיין בבית הדין

בסוגייתנו מובאים דבריו החריפים של רב, על אלו, אשר למרות שלא מלאו את כרסם בש"ס ובפוסקים הם מורים הלכה, עד שקרא עליהם את הפסוק (משלי ז/כז) "כי רבים חללים הפילה". לשאלה, מאימתי רשאי תלמיד חכם להורות הלכה, משיבה הגמרא "עד מי שנין", כלומר, עד ארבעים שנה.

בעלי התוספות - רב רשאי להורות לאחר ארבעים שנות לימוד: לדעת רש"י (ד"ה "עד" ובד"ה "התם"), פירוש הדברים הוא, כי משהגיע אדם לגיל ארבעים שנה בינתו מתיישבת עליו, ורשאי הוא להורות, גם אם בעירו מתגורר חכם גדול הימנו. אולם, לדעת בעלי התוספות (סוטה כב/ב ד"ה "עד") פירוש דברי הגמרא הוא, כי רק לאחר ארבעים שנות לימוד רשאי אדם להורות בעיר בה יש גדולים ממנו. ואילו ראשונים אחרים (עין "בית

יוסף" יו"ד סי רמ"ב) סוברים, כי אין כוונת גמרתנו שטרם שנת הארבעים לא הבשילה דיה תבונת החכם, אלא שכאשר רב העיר בה הוא מתגורר, קשיש ממנו, עליו לשמור על כבודו ולא להורות בצעירותו.

כאשר נעייין ברמב"ם (הל' ת"ת פ"ה הל' ד') נמצא שכתב: "וכל תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה הרי זה רשע שוטה וגם הרוח", אך את מחסום שנת הארבעים אין הוא מזכיר כלל. תופעה זו גם מצוייה בספרי הלכה אחרים, ורבים מגדולי הדורות טרחו לנמק פשר השמטה זו.

בעל ה"לחם משנה" (שם) מפרש, כי ההקפדה על ארבעים שנה התייחסה לתקופות קדומות, טרם העלאת המשניות והתלמוד על גבי הכתב. או אז, נדרש החכם לשנן וללמוד תורה שנים רבות מרבו, טרם יורה הלכה בעצמו. אולם, לאחר העלאת התורה שבעל פה על הכתב, ולימוד מתוך ספרים, אין החכם זקוק לשנות לימוד כה רבות כדי להורות הלכה.

מעניין בפשטותו תירוצו של הגאון הרגאטשובי זצ"ל ("צפנת פענח"), המציין את תקנת חכמים (סנהדרין ה/א), שאין חכם רשאי להורות הלכה עד שרבו יעניק לו היתר הוראה. ממילא, לא ראו הפוסקים לנכון לציין הלכה זו מאחר שבלאו הכי, החכם הצעיר אינו רשאי להורות, מחמת העדר היתר הוראה, ואם יש בידי היתר זה, הרי שרבו תהה על קנקנו והבחין בו שהוא כבן ארבעים שנה [וגמרתנו לא תירצה שרבו קיבל הסמכה מרבו, משום שהיה מצאצאי עלי הכהן ר"ה יח/א שאינם נסמכים סנהדרין יא/א...]. להלכה נקטו הפוסקים, שתלמיד חכם רשאי להורות גם לפני הגיעו לגיל ארבעים שנה.

תקנת חכמי מצרים: הד לדברי רב אודות "ארבעים שנים" אנו מוצאים בתקנת חכמי מצרים, שגזרו שלא למנות דיין אשר גילו פחות מארבעים שנה (שו"ת המבי"ט ח"א סי' ר"פ). כמו כן, הגרע"א זצ"ל כתב דברים כדורבנות לפרנסי קהילת ווארניק, אשר ביקשו למנות בחור חריף ובקי כרב לקהילתם: "לבי בערה כאש על זה להנהיג חדשות זו גם במדינה זו, לקבל פנוי ורך בשנים על כסא ההוראה, ויצמחו מזה קלקולים רבים... בלב מר. הק' עקיבא" ("אגרת סופרים" מכתבי רע"א, מכתבים ל"א-ל"ח. ראה עוד "אגרות רבי עקיבא אייגר" פ"ב מכתב מ"ט הערה ב'). למותר לציין, כי דבריו פעלו את פעולתם.

מהו הגיל הצעיר ביותר למינוי דיין? לדעת רבינו ירוחם (עיין טוש"ע חו"מ סי' ז' סעי' ג') אין להעמיד דיין מי שטרם הגיע לגיל שלוש עשרה שנה, מפני ש"קטן" הוא. אולם, בן שלוש עשרה שנה, שהוא חריף ובקי בתורה, רשאי להתמנות לדיין, "ואפילו לא הביא שתי שערות", שאז, לכל דיני התורה דינו כקטן. שכן, לגבי מינוי דיינים לא ציינה התורה את המילה "איש", היינו, את הצורך שיהיה גדול לכל דבר. להלכה, כתב ה"ערוך השולחן" (שם סעי' ג'), כי העיקר כדעת הפוסקים, שכן שלוש עשרה שנה שלא הביא שתי שערות, אינו רשאי לדון.

חווייה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

ללמוד משנה

מהיום זה קל!

תכנית לימוד יומית

שתי משניות יומיות להשלמת סדר זרעים בשנה

***3764** צלצלו עכשיו וקבלו ספר חודשי ראשון **חינם**

פירוש ברור ונוח להבנה	גודל קומפקטי במיוחד	עיצוב מפואר ואותיות מאירות עיניים	מתאים לכל זמן ועת	מנוי חודשי עד הבית
-----------------------	---------------------	-----------------------------------	-------------------	--------------------

שיווק והפצה: יפה נוף
ניתן להשיג ברשת חנויות יפה נוף

